Унінець І. М.

кандидат економічних наук, доцент
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1690-6590>

Uninets Iryna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
National Pedagogical Dragomanov University

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ У ПЕРЕДОВИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Анотація. У статті проаналізовано ключові заходи державної політики щодо становлення екологічної свідомості та підтримки екостандартів в господарській діяльності. Визначено основні інструменти та ключові політичні заходи екологізації економічної діяльності. Проаналізовано ключові директиви, якими керуються розвинені країни світу для формування екологічної свідомості, формування свідомого громадянського суспільства, кожен з учасників якого зацікавлений у дотриманні екологічних стандартів, керується принципами екологічності та визначає ключові умови власного життя з погляду екологізації. Визначено основні документи, що регламентують діяльність різних суб'єктів господарської діяльності в різних секторах економіки та виробництва. Визначено, що розвинені країни світу формують цілеспрямовану політику сталого розвитку, яка орієнтована на синергетичну участь усіх суб'єктів економічної діяльності та їх активну співпрацю, яка загалом дала б можливість дотриматися ключових принципів екологізації та соціалізації.

Ключові слова: екологізація, смарт-економіка, розумна економіка, екомаркування, екологічні директиви.

Вступ та постановка проблеми. «Зелена» економіка як частина реалізації смарт-економіки сьогодні потребує державної підтримки та формування виважених підходів до екологізації економічної діяльності. Рішення урядів потребують реалізації в політичній та інвестиційній площинах, це, своєю чергою, потребує формування і визначення пріоритетних напрямів інвестування та розроблення механізмів й інструментів реалізації. Заходи можуть бути вибрані відповідно до можливостей та потреб кожної конкретної країни. Однак у рамках концепції смарт-економіки реалізується загальний тренд екологізації, що перекладає на уряди провідних країн світу відповідальність за вирішення глобальних екологічних проблем та розроблення заходів, що можуть бути реалізовані всіма країнами світу незалежно від рівня їх розвитку, можливостей, наявних ресурсів та потреб, структури управління та політичної системи. Адаптація планів розвитку екологічного складника економічної діяльності до особливостей кожної країни потребує першочергового розроблення загальних планів реалізації, оскільки регіональні чи національні заходи повинні реалізовуватися у рамках ключових трендів та проблем глобального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей становлення смарт-економіки знаходимо в роботах таких учених, як Д. Белл, В. Іноземцев, М. Кастельс, Ф. Махлуп та ін. Однак, урахуовуючи особливості реалізації смарт-економіки в сучасному суспільстві, визначаємо, що особливої актуальності набуває тема збереження довкілля, з'являються концепції сталого розвитку, «зеленого» зростання, «зеленої» економіки. У працях зарубіжних та вітчизняних учених-економістів А. Бовена, І. Гайдуцього, І. Каленюк, Д. Пірса, Н. Стерна, Л. Цимбал, М. Яніке та ін. досліджуються питання формування нового типу економіки у загальному контексті глобального суспільного розвитку, однак поза увагою залишається питання нормального регулювання становлення «зеленої» економіки.

Метою цієї роботи є визначення особливостей державної політики підтримки екологізації економічної діяльності.

Результати дослідження. Смарт-економіка в контексті становлення «зеленої» економіки покликана сформулювати загальні умови реалізації заходів, розуміння ключових трендів глобального розвитку, потребує визначення індикаторів екологізації для кожної з економік. Ключові заходи щодо екологізації можуть бути згруповані залежно від форми і площини реалізації (табл. 1).

За аналізом ключових індексів оцінки екологізації економічної діяльності можемо відзначити, що осередок країн-лідерів знаходиться в Європейському Союзі. Підґрунтям екологізації економічної діяльності є статті 11 та 191–193 Договору про функціонування ЄС. У статті 11 задекларовано обов'язкову інтеграцію політики охорони навколишнього середовища у діяльність урядів країн та ЄС загалом, що лежить в основі формування політики сталого розвитку. Стаття 191 декларує основні правила проведення економічної діяльності з урахуванням базових екологічних стандартів. Зокрема, визначено принципи запобігання забрудненню, ліквідації наслідків екологічних катастроф та аварій, принцип «забруднювач платить», визначено параметри якості повітря, води, політику поводження та утилізації відходів та ін. У цілому у статті 192(2) визначено ключові пріоритети екологічної політики, зокрема система оподаткування, землекористування, використання ресурсів, структура енергетичного ринку, використання води, містобудування [3].

Загалом можемо визначити, що в Європейському Союзі діють норми щодо укладання екологічних угод, їх форматів та стандартів у міжнародному масштабі, зокрема такі положення прописано у Лісабонському договорі. Окрім того, у розвинених країнах існує значна кількість підходів до охорони навколишнього середовища, які охоплюють усі аспекти екологічно свідомого споживання. Загальні програми, що охоплюють значну частину питань

Ключові політичні заходи екологізації економічної діяльності

Політичні заходи	Ключові інструменти
Спричинені зовнішніми чинниками	- Переважно мають характер оподаткування на забруднення чи викиди від діяльності (податки, збори, відшкодування шкоди і т. д.) - Сертифікація торгівлі чи дозволи на торгівлю окремими видами товарів
Стимулюючі	Кредитні програми з пільговою ставкою кредитування, субсидіювання, «зелені» тарифи (feed-in tariffs), тимчасове звільнення від оподаткування та ін. - Підвищення оподаткування на викопне паливо, що дестимулює його використання, зменшення чи заборона субсидіювання транспорту з великим рівнем викидів парникових газів чи забруднюючих речовин, зменшення допомоги сільськогосподарським компаніям, що використовують пестициди чи хімічні добрива, заборона чи зменшення підтримки комерційного вилову риби та ін. [1] - Стимулювання використання альтернативних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів, формування безвідходного виробництва та ін. - Збільшення фінансування окремих видів активності, зокрема через створення державно-приватного партнерства, формування системи державних гарантій, зниження перешкод для інвестування у «зелені» сектори, кредитні гарантії або підтримка
Інституційні	- Формування системи маркування або екологічних стандартів, зобов'язання компаній щодо рівня забруднюючих речовин, їх використання чи викидів, норми та стандарти, оприлюднення даних та соціальна відповідальність, формування системи штрафування чи покарання компаній та ін. - Контроль над використанням прав інтелектуальної власності, боротьба з проявами корупції - Формування системи управління ресурсами, зокрема: стратегічна оцінка навколишнього середовища (SEA), оцінка впливу на навколишнє середовище (EIA), інтегроване управління водними ресурсами (IWRM), інтегроване управління прибережною зоною (ICZM)
Інвестиційні	- Формування системи державної підтримки та державних закупівель - Розвиток системи заповідників та рекреаційних зон - Стійкий розвиток сільського господарства - Інвестиції у людський капітал - Інвестування у розвиток ефективної інфраструктури, зокрема фізичної (шляхи, енергетика, вода, відходи та ін.) та інформаційної (ІКТ, Інтернет) - Постійне продукування інновацій та її інвестиційна підтримка
Інформаційні	- Поширення інформації про маркування, екологічні стандарти, соціально-корпоративну відповідальність, просвітницька діяльність та ін. - Формування системи показників екологізації виробництва, вимірювання запасів вуглецю, викидів та ін.
Інклюзивні	- Включають у себе підготовку та перепідготовку фахівців, підтримку і пільги для зайнятих в екосферах - Високий рівень соціального захисту, медичне страхування, обслуговування, соціальне страхування, пенсійне забезпечення

Джерело: складено за [2]

щодо охорони навколишнього середовища, включають у себе:

- програма дій Європейського Союзу щодо навколишнього середовища;
- стратегії переходу до конкурентної низьковуглецевої економіки (до 2050 року).

Перша програма спрямована на захист і збереження природних ресурсів Європейського Союзу, переорієнтацію економічної діяльності на нові екологічні стандарти, підвищення рівня ресурсоефективності, екологічності, зменшення рівня використання вуглецю, захист населення від екологічних катастроф та загроз, що пов'язані з навколишнім середовищем, безпекою місця проживання, чистотою повітря, доступом до води, її якістю та ін.

Відповідно до стратегій переходу до низьковуглецевої економіки, визначено цілі скорочення викидів на 20%, зростання інвестування в екологічні та енергоефективні технології та виробництва (планується зростання на 1,5% ВВП на рік, що становить понад 270 млрд євро інвестицій). Уважається, що такі інвестиції окупляться за рахунок зменшення витрат на енергоресурси, зменшення оплати на лікування (зокрема, зменшення витрат на оплату енергоресурсів планується на рівні 175–320 млрд євро на рік, що ж до економії на витратах на лікування, то, за прогнозами, воно становитиме до 88 млрд євро) [4].

Окрім політик та програм загального спрямування, в Європейському Союзі є окремі програм, що акцентуються на окремих аспектах екологізації економічної діяльності. До них можна віднести програми, що спрямовані на:

- стале споживання та виробництво;
- забезпечення якості повітря;
- регламентування використання різноманітних речовин хімічної промисловості;
- регламентування управління відходами;
- економіку замкнутого циклу;
- землекористування, лісонасадження;
- рівень фінансування проєктів, що спрямовані на екологію;
- сталі фінансування.

Наприклад, сформовано окремо Стратегії корпоративної соціальної відповідальності (CSR). Ці Стратегії визначаються в рамках Директиви 2014/95/EU, що регламентує діяльність компаній, які мають у своєму штаті більше 500 осіб, і зобов'язує друкувати звітність, що стосується нефінансових результатів діяльності, наприклад політика і заходи компанії щодо захисту навколишнього середовища, дотримання прав людини, соціальної відповідальності та свідомості, заходи боротьби з хабарництвом та бюрократією [5]. Окрім того, у рамках нормативних документів Європейського Союзу визначено ключові аспекти, рекомендації і стандарти оприлюднення інформації щодо

екологічної діяльності та заходів соціальної відповідальності [6].

До політики сталого споживання та виробництва також відносимо Схему екологічного управління та аудиту (EMAS), що регламентує екологічне маркування та стандарти, зокрема Регламентом ЄС 2017/150520 регламентується інформація, розміщена в додатках EMAS, щодо стандарту ISO14001. Цей стандарт регламентує системи управління якістю на підприємствах та включає екологічні норми й умови роботи [7]. Загалом система екомаркування включає не лише стандартизацію за якістю виробництва. Загальне положення щодо екологічного маркування було прийнято в 1992 р. [8], відповідно до цього документу регламентуються товари для дому, вироби з паперу та текстилю, побутова хімія, розміщення туристів, паливно-мастильні матеріали мають своє маркування.

Окрім того, директиви Європейського Союзу регламентують енергетичну ефективність різноманітних приладів та будівництва взагалі [9], енергетичне маркування (зокрема, Регламент 2017/1369) [10]. Окрема частина регламентаційних документів стосується екологічного дизайну та проєктування енергоефективності великої побутової техніки (котли, телевізори та ін.) [11].

Екологічне регулювання визначає ще й режими державних закупівель, так звані «зелені державні закупівлі», згідно з якими уряди і державні органи зобов'язуються купувати лише продукцію з вищим рівнем екологічності, з низьким рівнем забруднення. Так, наприклад, директиви про державні закупівлі (2014 р.) визначають і регламентують державні закупівлі згідно з Єдиним європейським актом [12; 13]. Загалом у рамках Європейського Союзу визначено 21 перелік критеріїв державних «зелених» закупівель, зокрема для транспортного сектору, будівництва, ізоляційних матеріалів, садівництва, офісного обладнання, засобів для чищення та ін. Загалом такі програми переважно визначаються в рамках національних планів дій, зокрема інноваційних планів чи екологічних інновацій.

Регламентування екологічної діяльності розвинених країн визначає ще й стандарти використання хімічних речовин, регламентування їх виробництва та ін. (REACH) [14]. Загалом ці директиви визначають особливості функціонування підприємств, які виготовляють чи використовують хімічні речовини, ці правила діють як для експортованої, так і для імпортованої продукції, навіть якщо експортно-імпортна діяльність здійснюється поза рамками Європейського Союзу.

Хімічного забруднення стосується й питання пакування та маркування хімічних та небезпечних речовин, яке загалом регламентується в рамках ЄК № 1272/2008 [15]. Проте варто відзначити, що Регламент ЄС узгоджено на глобальному рівні з глобальною Системою класифікації та маркування хімічних речовин.

Наступний блок нормативних документів, що регламентують екологічні стандарти, нормативи та маркування, стосується використання ресурсів, їх ефективності, управління відходами, безвідходного виробництва та ін. Варто відзначити, що в рамках стратегії «Європа – 2020» було окремо визначено сім ключових ініціатив, серед яких є ініціатива «Європа з ефективним використанням ресурсів» [16], а також «Шляхи до енергоефективності Європи» [17], у рамках яких визначено середньострокові та довгострокові цілі розвитку та реалізації цілей з ефективності використання ресурсів, зменшення кількості використаних ресурсів за загального збереження обсягів виробництва, переходу та формування еконо-

міки «замкненого циклу» чи безвідходного виробництва, де всі ресурси можуть бути перероблені чи використані повторно. У рамках цього напрямку визначено План дій переходу економіки до замкненого циклу [18], у рамках якого визначено пріоритетні сектори, які найлегше і найшвидше можуть реалізувати цю програму або ж на даний момент мають найвищий рівень забруднення навколишнього середовища. Зокрема, до таких секторів відносимо переробку пластмас, харчових відходів, біомаси, біопрепаратів, сировинних ресурсів, монтаж та демонтаж будівель та ін. Загалом визначено п'ятдесят чотири ключові заходи, які включають і охоплюють увесь цикл виробництва, а також правила поведінки з відходами виробництва на ринку вторинної сировини та переробки.

У рамках концепції «замкненого виробництва» формується власна екосистема поводження з відходами (власне як виробництва, так і функціонування домогосподарств). Так, у рамках високорозвинених країн заборонено здійснювати експорт небезпечних відходів, їх зберігання на території країн (наприклад, таке правило регулюється в Європейському Союзі чи ОЕСР). При цьому це правило забороняє експорт таких речовин й у менш розвинені країни, вони підлягають утилізації [19]. У зв'язку із цим була прийнята поправка до Регламенту 2014, де було рекомендовано посилити інспектування незаконного перевезення відходів. Окремі ж директиви регламентують аспекти утилізації специфічних відходів, які потребують обережного поводження та специфічних умов утилізації, наприклад Директива 86/278/ЄЕС спрямована на захист ґрунтів від шламів та ін. [20], Директива 96/59/ЄС регламентує контроль утилізації поліхлорованих біфенілів та поліхлорованих терфенілів, ключовим завданням цієї Директиви є повна відмова від використання цих речовин [21], Директива 2011/65/EU спрямована на обмеження використання певних речовин під час виробництва електроніки та електронних чи електричних виробів [22].

Ще один блок директив стосується землекористування та природного капіталу, до нього включаємо:

- Стратегію біорізноманіття 2020 [23].
- План дій щодо людей, природи та економіки (2017 р.) [24].
- Стратегію ЄС щодо захисту лісів [25].

Основною метою Стратегії біорізноманіття є запровадження законодавства, спрямованого на охорону природи, збереження біорізноманіття, збільшення масштабів використання «зеленої» інфраструктури, управління природними запасами, ощадливого рибальства та сільськогосподарської діяльності, збереження лісових насаджень та ін.

План дій щодо природи визначає ключові заходи щодо стратегії біорізноманіття, зокрема картографування та оцінки екосистеми через облік екологічних послуг, подібні критерії розписані й у Стратегії біорізноманіття.

Стратегія Європейського Союзу щодо лісових покривів чи лісових ресурсів орієнтована на збереження лісового покриву, зменшення вирубки лісів; у документі прописано критерії зменшення вирубки та її масштабів у рамках Європейського Союзу до 2030 р., зокрема, наприклад, зменшення вирубки лісів на 50% порівняно з 2008 р.

Наступний блок директив та документів стосується фінансового аспекту екологічної діяльності, зокрема фінансування екопроектів чи екодіяльності, серед них – Програма LIFE та документи Експертної групи високого рівня зі сталого фінансування (HLEG).

Зокрема, Програма LIFE на період 2014–2020 рр. використала бюджет у розмірі 3,4 млрд євро [26]. Ця програма передбачає концентрацію уваги лише на фінансовій підтримці виключно навколишнього середовища.

Окрім того, фінансова підтримка екологічних проєктів реалізується й у рамках Програми розвитку «Горизонт – 2020», наприклад у Рамковій ініціативі ЄС 35% бюджету на період 2021–2027 рр. спрямовано на дослідження, пов'язані з кліматом, екологією і т. п. Так, кліматичні дослідження отримують фінансування за цією програмою понад 11 млрд євро [27].

На період 2014–2021 рр. у рамках програми було виділено 77 млрд євро, 135 млн євро було витрачено на дослідження пластмас та їх переробки, 132 млн євро витрачено на розроблення технологій батарей нового покоління, накопичувачів та ін., 206 млн євро – на розроблення технологій «зеленої» енергетики та їх упровадження у життя [28].

Програма ж сталого фінансування, що розроблена Експертною групою зі сталого фінансування (HLEG), визначає загальні рекомендації щодо стійкої фінансової системи, що забезпечує функціонування екологічної сфери [29]. Усі рекомендації, визначені Експертною групою, лежать в основі Плану дій щодо сталого фінансування, розробленого і прийнятого в 2018 р.

Варто відзначити, що значна кількість політик розвинених країн стосується не лише загальних аспектів екологізації, а й окремих видів активності (наприклад, захист лісових покривів, річкових басейнів та ін.), наприклад Директива 92/43/ЄС «Про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори» [30].

Як приклад реалізації політики екологізації можемо навести державну політику Швеції, яка акцентується на «зеленому» зростанні і серед планів визначає ефективне енергопостачання, що характеризується низьким рівнем викидів парникових газів (до 2050 р.). Ключовими інструментами визначено інформаційні, регуляторні та ринкові, які орієнтовані на забезпечення реалізації виваженої політики економічного зростання, розумної економіки, різнопланового розвитку. При цьому Швеція визначає і можливості участі громади в управлінні екологічними проєктами. Так, Директива № 2003/4/ЄС та Директива № 1367/2006 визначають можливості доступу громадськості до управління екологічними проєктами та екологічної інформації; окрім того, Орхуська конвенція про доступ до інформації визначає можливості участі громадськості у правосудді з питань навколишнього середовища, що відповідає концепції Смарт-міста 3.0.

Окрім того, розумний підхід до управління передбачає формування свідомого підходу до управління екологічними проєктами й на етапі освіти. Так, навчальні програми Швеції включають заняття про навколишнє середовище та його збереження на всіх рівнях освіти, сформовано специфічний екологічний кодекс (Miljöbalken), який, по суті, став основою для просування цілей екологічного розвитку в різних секторах економічної діяльності [31]. Швеція активно послуговується Директивою 2009/125/ЄС про екологічний дизайн, якою визначаються ключові вимоги до енергокористування під час будівництва, та Директивою 2012/27/EU, у рамках якої регулюється методика вимірювання енергоефективності об'єктів країни [32]. Відповідно до визначених директив, для стимулювання підвищення екологічності встановлюються специфічні податки на вуглецеві викиди, використання енерго-

ресурсів, палива, транспортні засоби та ін. (наприклад, у містах Стокгольм та Гетеборг оподатковуються транспортні засоби на основі їх викидів CO₂, технічних характеристик та відповідності стандартам до автомобілів) [33]. Окрім того, у Швеції досить високі податки на викиди вуглекислого газу, там надають спеціальні субсидії на використання альтернативних джерел енергії за умови зменшення викидів парникових газів та збільшення ефективності використання енергоресурсів. Варто відзначити, що подібне ставлення до екологічних проєктів характерне для всіх країн Північної Європи (Норвегії, Фінляндії, Данії, Швеції та Ісландії), у рамках яких функціонує Nordic Eco label як добровільне екологічне маркування відповідно до рівня впливу продуктів та товарів на оточуюче середовище, урахування всієї життєвої циклу та використання продукту [34].

Однак варто відзначити, що таке маркування стосується не лише забруднюючих викидів, а й споживання різноманітних продуктів. Наприклад, відповідно до нормативних документів WWF, визначено особливості маркування риб як продукту харчування, відповідно до цього, продукти мають зелене, жовте або червоне маркування. Червоне маркування позначає зникаючі види риб, жовте – ті, що знаходяться під загрозою, а зелене – відповідно, найпоширеніші види риб. Таким чином, споживачеві надається інформація щодо продуктів, які він споживає, та про можливість вибору з огляду на екологічні підходи [35]. Однак у Швеції ця програма реалізується лише на рівні зеленого на жовтого маркування, адже після проведеної роботи з роздрібними торговцями було прийнято рішення про відмову від торгівлі рибою, що має червоне маркування.

Подібною політики притримуються і країни Північно-Західної Європи. Так, Німеччина концепцію сталого розвитку поклала в основу національної стратегії розвитку [36]. Загальна національна стратегія країни ґрунтується на справедливому розподілі ресурсів між поколіннями, соціальної згуртованості, відповідальності (у тому числі у міжнародному масштабі) та якості життя. Загалом комплексний підхід до формування економічної діяльності ґрунтується на принципах розумного управління і включає у себе економічні показники діяльності, принципи захисту навколишнього середовища та соціальної відповідальності. У Німеччині для цього створено спеціальні інституції, зокрема Рада зі сталого розвитку, Парламентська дорадча рада. Відповідно до цього, здійснено екологічну податкову реформу, в рамках якої відбувається поступове зростання податків на викопне паливо та енергоресурси [37].

Висновки. Загалом можемо відзначити, що розвинені країни світу формують цілеспрямовану політику сталого розвитку, яка орієнтована на синергетичну участь усіх суб'єктів економічної діяльності та їх активну співпрацю, яка загалом дала б можливість дотриматися ключових принципів екологізації та соціалізації. Як бачимо, розвинені країни світу керуються значною кількістю документів, що регламентують та стандартизують діяльність компаній, домогосподарств, фізичних осіб та держави загалом.

Список використаних джерел:

1. Environmentally Harmful Subsidies. Organisation for economic co-operation and development. 2005. URL: <https://www.cbd.int/financial/fiscalenviron/g-subsidyreform-inc-oecd2005.pdf>.
2. A guidebook to the Green Economy. Division for Sustainable Development, UNDESA. 2012. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/738GE%20Publication.pdf>.
3. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

4. Roadmap for moving to a competitive low-carbon economy in 2050. URL: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/strategies/2050/docs/roadmap_fact_sheet_en.pdf.
5. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups Text with EEA relevance. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1568651553866&uri=CELEX:32014L0095>.
6. Communication from the Commission – Guidelines on non-financial reporting. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017XC0705%2801%29>.
7. The EU Eco-Management and Audit Scheme. URL: https://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm.
8. Regulation (EC) No 66/2010 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the EU Ecolabel. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32010R0066>.
9. Environment, consumers and health protection. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010R0066&from=en>.
10. Regulation (EU) 2017/1369 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2017 setting a framework for energy labelling and repealing Directive 2010/30/. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1369/oj>.
11. Directive 2009/125/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=celex:32009L0125>.
12. Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32014L0023>.
13. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0024>.
14. Understanding REACH. 2020. Website. URL: <https://echa.europa.eu/regulations/reach/understanding-reach>.
15. Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals. URL: https://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/ghs_welcome_e.html.
16. EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1568194157849&uri=CELEX:52010DC2020>.
17. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. Roadmap to a Resource Efficient Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0571>.
18. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>.
19. Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on shipments. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1013>.
20. Council Directive 86/278/EEC of 12 June 1986 on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31986L0278>.
21. Council Directive 96/59/EC of 16 September 1996 on the disposal of polychlorinated biphenyls and polychlorinated terphenyls. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:31996L0059>.
22. Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0065&qid=1605463666049>.
23. Communication from the commission to the european parliament, the council, the economic and social committee and the committee of the regions. Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0244>.
24. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. An Action Plan for nature, people and the economy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=COM%3A2017%3A198%3AFIN>.
25. Communication from the commission. A new EU Forest Strategy: for forests and the forest-based sector. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013DC0659>.
26. LIFE programme. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.
27. EU Environment and Climate Change Policies. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2019. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU\(2019\)638428_EN.pdf#&zoom=100,0,852](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU(2019)638428_EN.pdf#&zoom=100,0,852).
28. EU Environment and Climate Change Policies. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2019. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU\(2019\)638428_EN.pdf#page=17&zoom=100,0,852](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU(2019)638428_EN.pdf#page=17&zoom=100,0,852).
29. High-Level Expert Group on sustainable finance. Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union. URL: https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-high-level-expert-group_en.
30. Sweden's forest crimes. Euractiv. 2020. URL: <https://www.euractiv.com/section/biomass/opinion/swedens-forest-crimes/>.
31. The Swedish Environmental Code. 2000. URL: <https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061>.
32. Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0027>.
33. Vehicle Tax Calculation and Payment in Sweden. Carfax. URL: <https://www.carfax.eu/article/vehicle-tax-sweden>.
34. The official ecolabel of the Nordic countries. URL: <http://www.nordicecolabel.org/the-nordic-swan-ecolabel/>.
35. Seafood species from wild-capture fisheries. WWF. URL: https://www.panda.org/get_involved/live_green/out_shopping/seafood_guides/methodology/.

36. Perspectives for Germany – Our Strategy for Sustainable Development. The Federal Government. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/sustainability/the-strategy-214722>.
37. Kohlhaas M. Gesamtwirtschaftliche Effekte der ökologischen Steuerreform. DIW Berlin. 2005. URL: https://www.ecologic.eu/sites/files/download/projekte/1850-1899/1879/1879_2_gesamtw.pdf.

References:

1. Environmentally Harmful Subsidies. Organisation for economic co-operation and development. 2005. Available at: <https://www.cbd.int/financial/fiscalenviro/g-subsidyreform-inc-oecd2005.pdf>.
2. A guidebook to the Green Economy. Division for Sustainable Development, UNDESA. 2012. Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/738GE%20Publication.pdf>.
3. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.
4. Roadmap for moving to a competitive low-carbon economy in 2050. Available at: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/strategies/2050/docs/roadmap_fact_sheet_en.pdf.
5. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups Text with EEA relevance. Available at: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1568651553866&uri=CELEX:32014L0095>.
6. Communication from the Commission – Guidelines on non-financial reporting. Available at: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017XC0705%2801%29>.
7. The EU Eco-Management and Audit Scheme. Available at: https://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm.
8. Regulation (EC) No 66/2010 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the EU Ecolabel. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32010R0066>.
9. Environment, consumers and health protection. Available at: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010R0066&from=en>.
10. Regulation (EU) 2017/1369 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2017 setting a framework for energy labelling and repealing Directive 2010/30. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1369/oj>.
11. Directive 2009/125/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for energy-related products. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=celex:32009L0125>.
12. Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32014L0023>.
13. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0024>.
14. Understanding REACH. 2020. Website. URL: <https://echa.europa.eu/regulations/reach/understanding-reach>.
15. Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals. Available at: https://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/welcome_e.html.
16. EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1568194157849&uri=CELEX:52010DC2020>.
17. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. Roadmap to a Resource Efficient Europe. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0571>.
18. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. Closing the loop – An EU action plan for the Circular Economy. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>.
19. Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on shipments. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1013>.
20. Council Directive 86/278/EEC of 12 June 1986 on the protection of the environment, and in particular of the soil, when sewage sludge is used in agriculture. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31986L0278>.
21. Council Directive 96/59/EC of 16 September 1996 on the disposal of polychlorinated biphenyls and polychlorinated terphenyls. Available at: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:31996L0059>.
22. Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. Available at: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0065&qid=1605463666049>.
23. Communication from the commission to the european parliament, the council, the economic and social committee and the committee of the regions. Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0244>.
24. Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. An Action Plan for nature, people and the economy. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=COM%3A2017%3A198%3AFIN>.
25. Communication from the commission. A new EU Forest Strategy: for forests and the forest-based sector. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013DC0659>.
26. LIFE programme. European Commission. Available at: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.
27. EU Environment and Climate Change Policies. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2019. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU\(2019\)638428_EN.pdf#page=17&zoom=100,0,852](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU(2019)638428_EN.pdf#page=17&zoom=100,0,852).
28. EU Environment and Climate Change Policies. Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. 2019. Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU\(2019\)638428_EN.pdf#100,0,852](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/638428/IPOLSTU(2019)638428_EN.pdf#100,0,852).

29. High-Level Expert Group on sustainable finance. Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union. Available at: https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-high-level-expert-group_en.
30. Sweden's forest crimes. Euractiv. 2020. Available at: <https://www.euractiv.com/section/biomass/opinion/swedens-forest-crimes>.
31. The Swedish Environmental Code. 2000. Available at: <https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061>.
32. Directive 2012/27/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on energy efficiency, amending Directives 2009/125/EC and 2010/30/EU and repealing Directives 2004/8/EC and 2006/32/EC. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0027>.
33. Vehicle Tax Calculation and Payment in Sweden. Carfax. Available at: <https://www.carfax.eu/article/vehicle-tax-sweden>.
34. The official ecolabel of the Nordic countries. Available at: <http://www.nordicecolabel.org/the-nordic-swan-ecolabel>.
35. Seafood species from wild-capture fisheries. WWF. Available at: https://wwf.panda.org/get_involved/live_green/out_shopping/seafood_guides/methodology.
36. Perspectives for Germany – Our Strategy for Sustainable Development. The Federal Government. Available at: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/sustainability/the-strategy-214722>.
37. Kohlhaas M. Gesamtwirtschaftliche Effekte der ökologischen Steuerreform. DIW Berlin. 2005. Available at: https://www.ecologic.eu/sites/files/download/projekte/1850-1899/1879/1879_2_gesamtw.pdf.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛеной» ЭКОНОМИКИ В ПЕРЕДОВЫХ СТРАНАХ МИРА

Аннотация. В статье проанализированы ключевые мероприятия государственной политики по становлению экологического сознания и поддержке экостандартов в хозяйственной деятельности. Определены основные инструменты и ключевые политические меры экологизации экономической деятельности. Проанализированы ключевые директивы, которыми руководствуются развитые страны мира для формирования экологического сознания, формирования сознательного гражданского общества, каждый из участников которого заинтересован в соблюдении экологических стандартов, руководствуется принципами экологичности и определяет ключевые условия своей жизни с точки зрения экологизации. Определены основные документы, регламентирующие деятельность различных субъектов хозяйственной деятельности в различных секторах экономики и производства. Определено, что развитые страны мира формируют целенаправленную политику устойчивого развития, которая ориентирована на синергетическое участие всех субъектов экономической деятельности и их активное сотрудничество, которое в общем дало бы возможность соблюсти ключевые принципы экологизации и социализации.

Ключевые слова: экологизация, smart-экономика, умная экономика, экомаркировка, экологические директивы.

STATE POLICY OF SUPPORTING THE GREEN ECONOMY IN THE ADVANCED COUNTRIES OF THE WORLD

Summary. The article analyzes the key measures of state policy on the formation of environmental awareness and support of environmental standards in economic activity. The main tools and key policy measures for the greening of economic activity are identified. The key Directives that guide the developed countries of the world for the formation of environmental awareness, the formation of a conscious civil society, each of whose participants is interested in environmental standards, guided by environmental principles and defines the key conditions of their lives in terms of greening. The main documents regulating the activities of various economic entities in different sectors of the economy and production are identified. It is determined that the developed countries of the world form a purposeful policy of sustainable development, which is focused on synergetic participation of all economic entities and their active cooperation, which would generally allow to adhere to the key principles of greening and socialization. In addition to general policies and programs in the European Union, there are separate programs that focus on certain aspects of greening economic activity. These include programs aimed at: sustainable consumption and production; air quality assurance; regulation of the use of various substances in the chemical industry; regulation of waste management; closed cycle economy; land use, afforestation; the level of funding for projects aimed at the environment; sustainable financing. All policy measures aimed at environmental policy can be divided into: caused by external factors, incentives, institutional, investment, information and inclusive. It should be noted that a significant number of policies of developed countries relate not only to general aspects of greening, but also to certain activities (for example, protection of forests, river basins, etc.). The article analyzes the experience of developed countries, in particular the countries of Northern and North-Western Europe. The developed countries of the world are guided by a large number of documents that regulate and standardize the activities of companies, households, individuals and the state in general.

Key words: greening, smart economy, smart economy, eco-labeling, ecological directives.